

IRODALOM.

Magyar népköltési gyűjtemény. VIII. kötet. Dunántúli gyűjtés.
Gyűjtötte és szerkesztette Dr. Sebestyén Gyula. Kiadja a Kisfaludy-Társaság. Budapest, 1906. 8°. XXVI + 599 l.

Olyanformán van s Kisfaludy-Társaság népköltési gyűjteményeiben az esztétikai szemponttal, mint a falusi ember a recepttel: ha 30 évvel ezelőtt jó volt, újra megcsináltatja, tekintet nélkül betegre és betegségre. Mikor *Erdélyi* János megkezdte a gyűjtést, volt értelme az esztétikai szempontnak: népies műköltészetünk akkor tette az első szárnycsapásokat s a tiszta népi költés sikerültebb termékei útmutatóul szolgálhattak. A 70-es években, mikor *Arany* László és *Gyulai* Pál újra felvették az elejtett fonalat, még lehetett reményünk idegenbe tért lírai költészetünk visszaterelésére. Ma már késő minden efféle reménykedés. A víz elfolyt s mi a parton állva maradtunk. Azóta új fogalom született: a néplélektan és új tudomány támadt: az etnografia. A Kisfaludy-Társaság pedig csináltatja a régi recepteket s engedelmet kér az olvasótól, ha valamelyik gyűjtője tudományos szemmel nézi és értékli a népköltési adalékokat.

Mind ezeket bőven kifejtettük e folyóirat mult évi 2-ik számában ugyane gyűjtemény VI. és VII. kötetéről szólván. Nagyon sajnáljuk, hogy mindezt megint elő kell hoznunk és éppen *Sebestyén* Gyula gyűjteményével szemben, a kiről pedig általánosan tudva van, hogy ez időszerint a magyar folklóre leghivatottabb művelője. A regös énekről írt tanulmányában lehetnek hirtelen vont következtetések, jól meg nem támogatott általánosítások; mint minden emberi műben, ebben is bizonyára lesznek tévedések. De azt mindenkinek el kell ismerni, hogy *Sebestyén* Gyulának e két kötete új és igazabb világot vet nemzeti történetünk őskorára, a pogány magyarok vallására, irodalmunk történetére, nyelvészetünkre és régi magyar műveltségünkre. Ha állításai tán nem is állanak mind meg, új kutatásra ösztönöznek; kimutatják a régi felfogás tarthatatlanságát s olyan látóhatárt mutatnak, a melyből nemzeti multunk sok homályos kérdésének megfejtése tükröződik vissza. Igazában e két kötet után értettük meg a néplélek megtartó erejét s a néprajzi tudományok jelentőségét.

Nem tudjuk, miért tette, de a tudomány kárának valljuk, hogy *Sebestyén* Gyula ez újabb kötetével letért a magavágta útról s ő is beál-

lott a régi recept-gyártók közé. Szívesen elismerjük, hogy így is jelentékenyen kiemelkedik a többi közül. Látjuk, hogy új dolgokat is nyújt; széles és pontos ismeretét az eddig gyűjtött adalékok között kétségbe nem vonhatjuk. A bábtánczoltató bethlehemek és a székely balladákra emlékeztető adalékok így is értékesek. De valóban — a mint ő maga is többször mondja — mindenből (adalékból és méltatásból) csupán mutatványt ad, mely kifejtés helyett csak jelez s megnyugtató helyett várakozást kelt.

Ez a kötet, értékét nézve is, körülbelül két részre osztható. Az első 174 lapon különböző népszokásokat találunk: bethlehemes játékok és karácsonyi énekek, három királyok (vízkereszti játékok), bálázs-járás, gergely-járás, pünkösddőlés, szent-ivánnapi szokások, luczázás és korbácsolás aprószentekkor. Ezek alkotják (a regöléssel együtt) a nép drámai költészetét. Ezek e gyűjtemény légrétekeesebb darabjai. S véleményünk szerint ezekkel és csupán ezekkel kellett volna Sebestyénnek foglalkozni. Látjuk, hogy volt hozzá kellő mennyiségű anyaga és tudása. Ha összeállítja e drámai játékok lehetőleg teljes anyagát és részletesen kifejti azokat a felvilágosító megjegyzéseket, melyek így is előre kívánkoznak a kötet végéről, folytatta volna azt a tudományos munkásságot, melyet a folklóre terén a regös énekekkel megkezdett. Így, a mint most van, lehet, hogy az esztétikai szempontot kielégíti, de a tudományos szempont bizony éhesen maradt.

Meg vagyunk győződve, hiszen a vonatkozásokból és elejtett megjegyzésekből látjuk, hogy Sebestyén meg tudta volna írni a magyar népszokások monografiáját. Ha valaki, hát ő bizonyára össze tudta volna kötni a ma élő népi alakoskodásokat a középkori magyar misztérinmokkal s a szomszéd népek irodalmának ismeretével tisztázni tudta volna a magyar eredeti vonatkozásokat. És ha tán nem is tudott volna mindenben végleges eredményt elérni, a régi magyar drámai költészethez és a magyar ember kétségbe vont színészi tehetségéhez annyi anyaggal és bizonyítékkal járul, a miért szívesen elengedtük volna gyűjteményének azt a második felét, mely egészen a régi esztétikai csapáson halad.

E második részben is meglátszik Sebestyén nagy tudása és a nép gondolkozása módjának teljes ismerete. Kifogásoljuk ugyan a sok másodkézből való gyűjtést, de elismerjük, hogy mindenütt ott érezzük a szerkesztő ellenőrző kritikáját, melylyel gyűjtőinek adalékait rostálja és rendbe állítja. Valóban nem is igen találunk tán egyetlen adalékot is, a mely ellen akár a népiesség, akár a hűség szempontjából kifogást lehetne tenni. Ha tán akad ilyen, azt rendesen maga Sebestyén is megbélyegzi uagy gondal készített jegyzeteiben.

Mindenesetre nevezetes dolog, hogy a székely balladák visszhangjait megtalálta a dnnántúli megyékben, de mi ezen nem lepődtünk meg túlságosan. Hogy olyan különös, régies zamatjuk van a Kriza gyűjtötte balladák-

nak, annak oka nem csupán a székelység megtartó erejében van, de van Krizában is, a ki közvetlen együttességben élt a néppel s a kinek éppen ezért oly tartozatlanul nyilatkozott meg a néplélek, mint eddig senkinek. Hogy a többi gyűjtők kevés számmal találtak balladákat és leginkább köznapiakat kutattak fel, annak véleményünk szerint legfőbb oka a felületes és futólagos gyűjtésben van. Ennek bizonyosságai nem csupán a balladák, hanem a Tréfás és Gúnydalok is, a melyek szellemességben és üde népiesességben nem igen állanak hátrább a Kriza és Mayland gyűjtötte efféle székelyföldi adalékoknál.

Jobban megleptek minket a költői levelek. Nemcsak a sokszor ismétlődő tartalmi egyezés, de a legtöbbször azonos versforma is azt mutatja, hogy itt valóban a népi költészetnek egy olyan műfajával van dolgunk, a melyet eddig semmi figyelemre nem méltattunk, a mely azonban a figyelmet nagyon is megérdemli. Előttünk roppant feltűnő, hogy e levelek szinte szellemi közösséget mutatnak a XVII. és XVIII. század népies, vagy félnépi lírájával. Fordulatok, hasonlatok, beczéző megszólítások, akár csak a Vásárhelyi Daloskönyvben olvasnók őket. Lehetetlen, hogy Sebestyén ezt észre ne vette volna, hisz utal is többször *Thaly* Vitézi Énekeire. Hogy jobban rá nem mutatott s egyáltalában ki nem fejtette ennek a körülménynek nagy jelentőségét, annak oka, úgy hisszük, semmi más, mint a kiadó Kisfaludy-Társaság esztétikai szempontja.

Ugyanennek a szempontnak káros befolyását látjuk abban a nem nagy számú mesében is, melyet Sebestyén kötete végére csatolt. Ezek a mesék szépek, érdekesek s a magyar nép mesélő tehetségét tisztább és igazabb tükörben mutatják, mint az újabban gyorsírással szóról-szóra lejegyzett mesék. Az esztétikai szempont tehát jól ki van elégítve; de ez a kielégítés a tudományosság rovására megy. Sebestyén ugyanis beszámol híven gyűjtői eljárásáról, Mindent aláírunk, a mit a gyűjtés nehézségeiről, a mesélő természetéről és előadásmódjáról mond. Hogy a mesét nem *mondotta*, hanem *elleste*, elhinnők akkor is, ha nem mondaná, annyira érzik rajtuk a közvetlenség. De azért még sem tudjuk, hogy e mesékből mennyi a nép fiáé és mennyi a gyűjtőé. Sebestyén ugyanis, a mint be is számol vele, több változatból állította össze meséit, akárcsak 50 évvel ezelőtt szokták. Ha az esztétikai szempont a fő, senki sem tehet ez ellen kifogást; de a ki tudományos szemmel vizsgál, az előtt ilyen eljárás mellett homályos lesz: vajjon Sebestyén-e a kitünő mesélő, vagy a nép fia?

Ez az egy pont eshetik erősebb kifogás alá. Mert hogy a zenei rész nélkül nem teljes a népköltési gyűjtemény, annyiszor mondtuk és írtuk, hogy most már maga Sebestyén is mondja, ha nem teszi is. A Kisfaludy-Társaság azonban éppen ez egyébként sikerült gyűjteménye révén győződhetnek meg arról, hogy az esztétikai és tudományos szempont csak akkor ellensége egymásnak, ha egyiket a másiknak alárendeljük.

Seprődi János.

A classica-philologia encyclopaediája. A classica philologia tudományágainak módszertanába bevezető kézikönyv. A vallás- és közokt. m. k. miniszter úr megbízásából kezdő philologusok számára írta *dr. Vári Rezső* egyetemi magántanár, a M. T. Akadémia I. tagja. 2 melléklettel és 22 arczképpel a szöveg közt. Budapest. 1906. 8r. XXXVIII + 486 lap. (Athenaeum kiadása). Ára 8 K.

Minden irodalmi alkotásnak igazolnia kell magát az olvasó előtt. Ha az olvasó nem érzi a mű igazságát, ha csak a könyv szagot érzi, nehezen mondhat róla elismerő ítéletet. De megjegyzendő, hogy csupán az igazság lehet a műnek mentsége. Szerző könyvében igen gyakran érezzük ennek az igazságnak hiányát. Mit ér a tárgyszeretet, mit a lelkesedés, mit használnak a rőfös idézetek, mázsás tekintélyek, ha hlányzik a mű belső igazsága.

A miniszteri megbízás és a címnek ezen szavai «bevezető kézikönyv», továbbá «kezdő philologusok számára»: azt mutatják, hogy a mű egyetemi tankönyvnek készült, az előszó világosan meg is mondja, hogy «az egyetemi class. phil. oktatás céljait» akarja szolgálni. Hát én nem vitatkozom szerzővel, hanem egyszerűen konstatalom, hogy hamis, vagy hamisított igazolvánnyal indul útnak. Véleményem szerint ugyanis az «egyetemi oktatás» céljaira nem efféle kézikönyveket, hanem tisztán tudományos műveket kell az ifjúság kezébe adnunk. Hogy ez a kettő két külön dolog, az előttem egészen világosnak látszik, sőt azt is gondolom, hogy nem egyedül magam vagyok ezen a véleményen. Ne alacsonyítsuk le az egyetem tudományos színvonalát azzal, hogy tankönyvekbe szedjük azt, ami nem tankönyvbe való, amit az ifjaknak csakis tudományos művekből, csakis komoly tanulmányok alapján lehet megismerniök. Azt elfogadom, ha valaki egyetemi előadásait kézirat gyanánt hallgatói kezébe adja, ha bibliografiai összeállítással segíti az ifjakat; ez lehet ideiglenes, többnyire egészen egyéni dolog, melyben a tudományos kutatás, haladás elve kellőképpen érvényesülhet. De egyetemi tankönyvek, középiskolai tankönyvek, elemi iskolai tankönyvek: ez bármily szépen hangzik, mégis olyan sorozat, mely véleményem szerint bajosan állhat meg.

Ez az igazolvány tehát hamis, de jó volt előre megvizsgálni. Mert csak így érthetjük azt a beosztást, mely szerint a műnek majdnem egyharmada példatár, azaz a megfelelő dolgozatoknak hosszabb, rövidebb kivonatozása, szemléltetés céljából tehát egészen olyan valami, ami csupán tankönyvben foglalhat el ebben a formában akkora helyet. Az egész könyv négy részre oszlik. Első részben van a klasszika filologia fogalma, azaz a név eredete és etimológiája s annak feladata, módszere és helye a rokon tudományok között, külön a következő czimek alatt *a) filológia és nyelvészet, b) filológia és történetírás, c) filológia és régészet, régiség-tudomány, d) filológia és etimológia, e) filológia és filozófia, f) filológia és irodalom tudomány.* Az első rész végén egy külön függelék szól a klasszika filológiáról, mint az egyetemi tanulmányok tárgyáról. A második rész sorra veszi, bírálja a klasszika filológiai rendszeréről alkotott különféle nézeteket s azután előadja a szerző külön rendszerét. A harmadik rész disciplinánk módszereivel, a bíráló és értelmező módszerrel foglalkozik, megfelelő példákon szemléltetve e módszerek alkalmazását az egyes disciplinákban. A negyedik rész a klasszika filológia történetét adja elő a legrégebb időktől, vagyis a görögöktől kezdve, napjainkig, külön tárgyalva annak történetét hazánkban. Minden nagyobb szakasz, vagy fejezet végén irodalmi tájé-

koztató van, melyben a kezdő filológus együtt találja mindazoknak a műveknek czimeit, melyekből szerző dolgozott s melyeknek megismerését ajánlja. Persze első sorban, túlnyomó nagy számban, német könyveket említ, melyek, úgy látszik, mind elmaradhatatlanok.

Enciklopédiának nevezi könyvét a szerző s pontosan megjelöli, hogy valamely tudomány, vagy tudományos kutatás enciklopédiájának mit kell magába foglalnia (4. l). Enciklopédia t. i. a görögöknél «ama tanulmányoknak körét» jelentette, melyek összeségökben egyetemes műveltséget adtak (3. l). A klasszika filológia enciklopédiája tehát azoknak a tanulmányoknak, összegét, összefoglalását jelenti, a melyek a klasszika filológia egyetemét alkotják. Ezt én így gondolom s talán velem együtt így gondolja más is. Azonban szerző nem így gondolja, hanem egyenesen kijelenti, hogy annak fogalma alatt nem kell, hogy szükségszerűleg az ókorról szerzett ismeretek összefoglalását értsük, hanem csak a kört, melyben a klasszika filológia a maga részeivel elhelyezkedik» (VII. l). Ki érti ezt a két ellentétes mondást, ezt a megalkuvást? Mit jelent ez a szó szükségszerűleg? Hát valamely tudomány köre s ennek a körnek meghatározása, a benne levő tartalom nélkül, mindegy? Hát a fogalom meghatározását lehet «szükségszerűleg» módosítani? Én azt hiszem, hogy aki egyetemi hallgatók számára ír, annak különösen világos, tiszta fogalmakat, meghatározásokat kell adnia. Hiszen ez a zűrzavar csak megtéveszti az ifjakat. Ha nem akarta a klasszika filológia enciklopédiáját adni, egyszerűen nem kellett volna a könyvet annak nevezni. Akkor senki sem keresné benne azt, ami nincs; nem kellett volna mentegetőznie s nem keveredett volna olyan ellentétes mondásokba. Irt volna Vezérfonalat, Bevezetést, Tájékoztatót és pedig ne csupán magyarázatul, hanem egyenesen cím gyanánt. Tudjuk az irodalmi szokást, de azt is tudjuk, hogy mi annak az értelme. Vergilius művei cím nem jelenthet egyebet, mint azt a könyvet, amely Vergilius iratait, költeményeit, munkáit tartalmazza. Ha már most valaki Vergilius műveiről ír, ne akarja megmagyarázni, hogy ez a cím teljesen azonos a Vergilius művei címmel, ne akarja elhíttetni, hogy a kettő között csak «szükségszerű» különbség van. Az irodalmi szokás alapján úgyis belenyugodnánk a dologba, tehát nincs szükség arra a fejtegetésre, magyarázgatásra, mert több kár van benne, mint haszon. Ne mondja senki, hogy ezek kicsiségek. Ha tankönyvet ír valaki, gondolja meg kétszer is, hogy mit ír.

Ugyanaz a bizonytalanság, ugyanaz a fogalomzavar látszik a munka alapvetésében. A klasszika filológia az alapul szolgáló végleges meghatározás szerint «az egyszer már megnyilvánult görög s római észnek tudományos módon való újramegnyilatkozása» (99. l. s másutt is). Egy másik meghatározás szerint a klasszika filológia nem egyéb, mint *eszme*, melynek tárgya nem a klasszikus ókor, nem is annak a népnek szelleme, hanem «két ókori nép szellemi életének a megnyilvánulásai» (46. l). A harmadik helyen pedig kijelenti, hogy «az ókori szellemi termékeknél a gondolat vizsgálatára és értékelésére» helyezi a fősúlyt (105. l). Egyszer azt mondja, hogy a «klasszika filológiát a legszélesebb körü történetírásnak kell tekinteni» (21. l) s még a mű végén is tudománynak nevezi (434. 455. l), másszor pedig, több helyt, egyenesen és határozottan tagadja, hogy a klasszika filológia tudomány volna, mert a klasszika filológia szorint «nem tudomány, csak tudományos kutatás» (44. l). Jogosan kérdehetjük:

milyen fogalma lesz ezek alapján az egyetemi hallgatónak a klasszika filológiáról? Tudományos munkába, vagy egyetemi tankönyvbe való-e ez a zűrzavar, ez az összevisszaság? Hol itt az igazság, hogy megmentse a művet?

De tegyük fel, hogy a klasszika filológia = a görögök és rómaiak megnyilvánult eszének ujramegnyilatkozása. Mi az az ujramegnyilatkozás? Nekem úgy tetszik, hogy nem egyéb, mint az ismétlődés szónak diszesebb és szokatlanabb szinonimája. Tehát a görögök és rómaiak megnyilvánult esze tudományos módon ismétlődik. «Ezt akarja elérni az emberi kutató szellemnek a saját multja megősmérésére irányuló törekvése» (101. l). E szerint az ujramegnyilatkozás nem egyébbért történik, hanem azért, hogy megismerjük, megtanuljuk a megnyilvánult görög-római eszt és mindazt, miben ez az esz megnyilatkozott. Ilyenformán elfogadom, hogy a klasszika filológia nagyjában egyjelentésű a kutatás, búvárlás, vizsgálódás szavakkal s akkor igaza van szerzőnek, hogy tudományos kutatásnak nevezi, noha jobb volna tudományos ismétlésnek mondani. Azonban fel kell tételeznünk, hogy ez a kutatás, ez a megismerni-akarás nem össze-vissza, cél- és terv nélkül való, esztelen tétovázás, hanem valamelyes cél elérésére irányuló, meghatározott terv szerint rendezett eljárás, mely megfelel a tudomány komolyságának. Ezt az ilyen eljárást, az ilyen kutatást a tudományban módszernek nevezik. Módszer t. i. az egyes tudományoknak az az eljárása, melylyel a tudomány bizonyos igazságoknak felfedezéséhez, a meglévőkhöz további alkalmazásához jut. Végeredményül tehát a fennebbi meghatározásból arra a következtetésre kellene jutnunk, hogy a klasszika filológia nem egyéb, mint tudományos kutatás, azaz: *módszer*.

Ezt a következtetést szerző nem fogadja el, noha korábban maga is módszernek tartotta a filológiát (46. l). Azt mondják ugyanis, hogy, ha a filológia módszer volna, akkor annak egynek, egységesnek kellene lennie s nem beszélhetnénk klasszikus, germán, román stb. filológiáról (46. l). De hiszen a módszer lehet egy és egységes, azért bármely nép megnyilvánult eszét szabad és lehet vele kutatnom s akkor a klasszikus filológia román, germán filológia s más ilyen elnevezések csak annak a módszernek egy-egy működési körét jelentik, anélkül, hogy ártának a filológia alapjelentésének, vagy túl mennének fogalomkörén.

Persze a nehézségek úgy sem mradnak el, ha módszernek nevezzük a klasszika filológiát. Mert lehet-é beszélni akkor a módszernek a módszeréről? Hogyan értsük akkor azt a megjegyzést, hogy a filológiát széleskörű történetírásnak kell tekinteni? Hiszen a történetírás nem módszer, hanem tudomány. Bizonyára érezte szerző ezeket a nehézségeket s azért változtatott előbbi nézetén.

De tegyük fel, hogy itten nem megismerésről, hanem ismeretről, azaz valamely megismerési eljárás eredményéről van szó. Akkor a filológia éppen úgy tudomány, mint a történelem, vagy a menynységtan, vagy a természettan. Akkor a klasszika filológia egészen önálló tudomány, mely egy bizonyos megismerési eljárásnak, azaz saját módszerének, vagy módszereinek segítségével tudományos igazságokhoz jut s ezen igazságok összege, rendszere alkotja éppen a klasszika filológiát. Ennek a felfogásnak nem akadályja az, hogy rengeteg nagy a terület s pl. Wundt, a szerző által oly gyakran említett művében, a történeti tudományok között egészen külön,

önálló helyet ad a filológiának (Pecz Vilmos is tudománynak nevezi). Szerző azonban világosan és erősen tiltakozik ez ellen a felfogás ellen. Szerinte a klasszika filológia nem tudomány. De hát akkor hogyan beszélhet módszeréről, hogyan akarja megállapítani helyét a «rokon tudományok» között? Ha a klasszika filológia nem tudomány, akkor nem lehet vele rokon tudományok, nem lehet helye semmiféle tudományok közt. Akkor nem lehet szembe állítani a nyelvészettel, történetírással, régészettel, etnológiával, filozófiával, melyek mind külön-külön tudományok. Ha pedig a klasszika filológia a szerzőként kutatás, akkor benne van minden tudományban, benne van a tudomány fogalmában. Akkor legfennebb így beszélhetünk: kutatás a klasszikai nyelvészetben, a klasszikai történelemben, klasszikai filozófiában stb.

A klasszika filológia említett meghatározása ezek szerint nemcsak zavaros, hanem egyenesen tarthatatlan. De úgy látszik, hogy szerző bölcsészeti alapon haladva, egészen új terminust akart teremteni akkor, mikor a klasszika filológiát tudományos kutatásnak nevezte. Mennyire sikerült ez a törekvése, döntse el az olvasó. Annyi bizonyos, hogy a kezdő filológust ezzel a meghatározással abszolúte nem tájékoztatjuk, tiszta fogalom alkotására egyáltalában nem segítjük. Tehát ismét hiányzik az a bizonyos belső igazság. Lehet-e kedvet ébreszteni az ifjuban, vagy az olvasóban olyasmiról, mi nem az igazság örök erején, hanem önkényen alapul?

Nem boldogul szerzőnk a klasszika filológia rendszerével sem, noha egészenönállóan, bölcsészeti alapon igyekszik a maga külön állásfoglalását megokolni. Ha az a kutatás nem rendezett valami, akkor mindenféle rendszer önkényes és könnyen érthető, hogy a meglévő rendszerek egyike sem elégíti ki őt, hanem a maga részére egészen újat kíván felállítani. De nem követelheti, hogy azt, mint egyetemes érvényű tudományos rendszert, más is kötelezőnek tartsa magára nézve. Ime, ide vezetnek az alaptévedések, ide jutunk a belső igazság hiányában.

Szerző okoskodása továbbá, ha még olyan bölcsészeti alapon indul is, egészen hibás. Ő t. i. a már említett meghatározás alapján magából a fogalomból akarja levezetni a klasszika filológia körébe tartozó egyes disciplinákat. Itt azután a következő érdekes mondatot találjuk (102. l): «A fogalomban . . . kifejezést nyer bizonyos tárgy, kutatási módszer és végcél, de nem szempont, vezérelv. Vagyis, hogy némileg képletesen beszéljünk, vannak tárgyaink, van eljárásunk, (= eszközeink), azt is tudjuk, hogy mi a célunk, de nincs megállapított *gondolatunk* arra nézve, hogy munkánkat milyen program szerint hajtjuk végre. Ezt a *gondolatot* csak a tudományágak a disciplinák adják. Ezeknek száma ilykép tetszőleges, a kutatási eljárás folyamán szem előtt tartott *gondolatok* (?) féleségei (?) határozzák meg». Ezt a zűrzavart, ezt a czirkulus viczióziust érse, aki tudja! A disciplinák adják a gondolatot, így tehát a gondolatok féleségei határozzák meg a disciplinák számát. Vagyis a disciplinák a gondolatoktól, a gondolatok pedig a disciplináktól függenek. Mondja meg akárki, tankönyvbe, vagy tudományos munkába való-e ez az okoskodás?

Hibás a kiinduláspontja azért is, mivel a klasszika filológiai kutatás fogalmából tudományokat akar levezetni, mint annak részeit. Pedig azok a tudományok tárgyai, jobban mondva területei a kutatásnak. Jelzik azt a mezőt, melyen a kutatás halad, de annyira nem tartóznak a fogalomhoz, hogy számuk egészen tetszőleges, illetőleg egyenesen meghatározhatatlan

(100. l). Sőt ugyanazok a tudományágak bármelyik modern filológiának éppen olyan segéd, bevezető es mellék-disciplinái. Vagy nem beszélhetünk német paleografiáról, román epigrafiáról, magyar mitológiáról, szláv etnológiáról, francia történelemről stb? Mindez azt mutatja, hogy nem lehet olyan biztos ismertető jeleket találni a fogalomban, melyek eldönthetnék, hogy mi tekintendő a klasszika filológia disciplinájának (102. l).

Mit ér tehát a szerző rendszere? Csak annyit, mint a többiek, talán még annyit sem; kezdő filologus kezébe pedig egyáltalában nem való. Ez a következménye annak, ha nem eléggé világos fogalmakkal, nem eléggé világos nyelven, helytelen, ingatag alapra építünk. Homokra épített kártyavár az ilyen. Okoskodásai nem állják ki a kritikát, sőt gyakran valószínűsítő szócavarások, vagy szofisztikus okoskodások. De minek szaporítsuk a kifogások, megjegyzések számát? Nagyon messzire vezetne, ha minden apró, jelentéktelenebb észrevételt ide akarnánk iktatni. A súlyosabbak úgyszólván itt vannak.

Világosság, könnyűség ritkán mutatkozik a műben. De van ehelyett valami borzasztó német alaposság, mely stílusát teljesen magyartalanná, élvezhetetlenné teszi, amely minden aggodalom nélkül kerébe töri a magyar nyelvet. Ezzel a stílussal ugyan nem hiszem, hogy híveket szerezne a klasszika filológiának a pártatlan magyar olvasó közönség körében. (Példákkal szívesen szolgálok bárkinek). A filológiában nem kicsinylendő egy-egy kérdés irodalmának áttanulmányozása, sőt igenis érdemnek tudható be. De az nem elég egy ilyen nagyszabású irodalmi mű megalkotásához. A gondolatok igazságának kell benne látszania, ez a mű éltető ereje, az az erő, melyet nem kell semmivel támogatni, amely magamagától megtalálja az utat a szívekhez és az elmékhez.

Hogy mennyire bizonytalanul indul útjára szerzőnk, annak támogatására fel kell említenünk azokat a lírai részleteket, melyekben mindennemű kritikát előre gyanúsnak, személyesnek, felületesnek, részrehajlónak minősít, érzelmi alapon állónak nevez, kivéve — gondolom — azt az egyet, amely tömjént gyűjt és hódolattal áldozik a műnek (XXVII. 172. 434. 455. l). Nem tehetek róla, de még erősebben állok a mellett a meggyőződésemmel, hogy szerzőnek nincs kezében az igazság hatalmas fegyvere, hogy erőt adjon neki. Mert, ha a szerző álláspontját mindenben magunkévá tennők, akkor is csak azt mondhatnók, hogy ez a könyv, mint egyetemi tankönyv, csak úgy felelhetne meg rendeltetésének, ha az egyetemi ifjúság kellő kritikával használhatná.

Dr. Incze Béni.

Jelentés a Székely Nemzeti Múzeum 1906 évi állapotáról.

E cím alatt megjelent füzet végén *Gödri Ferencz*, dr. *László Ferencz* és *Zayzon Ferencz* neveit olvassuk. Voltaképp az igazgató választmány jelentése a Múzeumok és Könyvtárak Országos Főfelügyelőségéhez, de egyszersmind tájékoztató a közönség részére is. Rovatai az igazgató-választmány működéséről, a gyűjtemények gyarapodásáról és a törzssanyag állományáról, valamint az 1906-ra kiutalt 2000 korona állami segély felhasználásáról számolnak be. A múzeum évi eseményeiből személyi ügyeken kívül jelentékeny mozzanat volt, hogy a múzeumra vonatkozó hivatalos leveleket Pótsa József halálával a főispáni levéltárból a múzeum külön irattárába vették át. Eddig zárt, rendes helyéről a könyvtári szo-

bába költöztették a Múzeum oklevél gyűjteményét, megfestették az alapító, özv. *Cserey Jánosné* és a múzeumot támogató *Pótsa József* életnagyságú képeit, kuruczkori tárgyakból és oklevelekből, látogatott Rákóczi-kiállítást rendeztek s gondoskodtak a Múzeum kertjének befásításáról. A múzeumi gyarapodás mind vétel, mind ajándékok útján szép eredményt mutat. A jelentés két pontjához múzeumi szempontból külön van szavunk. Egyik az építés ügye, melyről a jelentésből azt a meggyőződést meríthetjük, hogy nem a pénz hiányán, hanem a tervezést elvállalt műépítészen múlik. Ez a múzeumi érdekek rovására megy. A másik a Kézdivásárhelyen talált *Gábor Aron-féle* ágyúcső ügyével kapcsolatos. Az ágyúcsövet a kézdivásárhelyi városház tanácstermében helyezték el. Ez eddig érthető; a város szempontjából jogos és kegyeletes. Az az eljárás azonban, hogy Kézdivásárhely képviselőtestülete a lelőhelyen eszközlendő további kutatásra a Székely Nemzeti Múzeumnak — az Olt folyamvidékéhez tartozó egész székelység gyűjteményének — csak oly föltétellel ad engedélyt, *hogy eredmény esetén a talált tárgyak közösen illessék a Múzeumot és a várost*: kicsinyességről, a múzeumi érdekek felfogásának sajnálatos hiányáról tesz bizonyóságot.

K.

Új könyvek.

- Barna Endre, Középaítai.** Magyar tanulságok a bukaresti kiállításról. Kolozsvár. Stief Jenő és Társa. 1906. 8° 74 l.
- Bartók György ifj.** Az akaratszabadság problémája. Kolozsvár. 1906. Stein János bizománya. 8° 118 l.
- Békefi Remig.** Emlékbeszéd, melyet a budapesti kir. magyar tud. egyetem Rákóczi-ünnepélyén 1906. évi október hó 29-én mondott. — Budapest. M. kir. tudományegyetemi nyomda. 1907. 4° 12 l.
- Borbély István.** Toroczko története 1848—49-ben. Kolozsvár. Stief Jenő és Társa. 1906. 8° 94 l.
- Bunea, Augusztin dr.** Mitropolitul Sava Brancovici. (Reproducere din „Unirea“ 1906. Blaj, 1906. Tipografia Semin. Arhidiecezan. 8° 99 l., 1 lev. Ára 1 kor. 50 fill.
- Szabó Adorján.** II. Rákóczi Ferenc Kassa multjában. A kassai „Kazinczy-Kör“ megbizásából írta: —. A „Kazinczy-Kör“ kiadása. Kassa. Nyomatott Vitéz A. utóda könyv- és könyomdájában. 1906. 8° 62 l. Ára 60 fill.